

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA TASVIRIY FAOLIYAT MASHG'ULOTLARINI TASHKIL ETISHDA METODIK-DIDAKTIK YONDASHUV

Dadajanova Gulbaxor Melikuziyevna

Toshkent amaliy fanlar universiteti

Maktabgacha ta'lim metodikasi kafedrası

Katta o'qituvchisi

gulbahordadajonova63@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14195641>

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkiloti uchun o'ziga xos bo'lgan asosiy guruhni o'yin usullari tashkil etish va bu o'yinlardan turli metodlar ichida foydalanish orqali samarali ta'lim berish haqida boradi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy qobiliyati va ijodkorlikka yo'naltirish metodik yondashuv asosida shakllantirish nazariyasi va amaliyotida ma'lumki, eng samarali yondashuv tasviriy faoliyat ko'rganini chizish va o'rganini tasvirlash o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: didaktik mozaika, eskiz, natura, molbert, mo'yqalam, akvarel, guash, fleys, pastel yig'masi, plastilin.

Abstract: This article is about the organization of game methods for the main group, which are specific for preschool educational organizations, and effective education through the use of these games in various methods. In the theory and practice of forming visual abilities and directing creativity in preschool children based on a methodological approach, it is known that the most effective approach involves drawing what has been done and describing what has been learned.

Key words: didactic mosaic, sketch, nature, easel, brush, watercolor, gouache, fleece, pastel collection, plasticine.

Аннотация: В данной статье речь идет об организации основных групповых игровых методов, специфичных для дошкольной организации, и эффективном обучении посредством использования этих игр в различных методах. В теории и практике формирования зрительных способностей и творческих способностей детей дошкольного возраста на основе методического подхода известно, что наиболее эффективный подход предполагает рисование увиденного и описание изученного.

Ключевые слова: дидактическая мозаика, этюд, натура, мольберт, кисть, акварель, гуашь, вспышка, коллекция пастели, пластилин.

Kirish. O'zbekistonda umum ta'lim tizimining ilk bosqichi hisoblanuvchi maktabgacha ta'lim tizimi MTTlarda tarbiyalanayotgan bolalarning umumiy madaniyatini shakllantirish, jismoniy, kognitiv, axloqiy va ijodiy fazilatlarini rivojlantirish, ta'lim faoliyati uchun zarur shart-sharoitlarni shakllantirish uchun asos yaratishga xizmat qiladi. Maktabgacha ta'limda O'zbekiston Davlat ta'lim standartiga muvofiq ta'limning eng muhim yo'nalishi ijtimoiy-kommunikativ jihatdan rivojlanishdir. Tasviriy qobiliyati va ijodkorlikka yo'naltirish metodik yondashuv asosida shakllantirish tasviriy-illyustarsion ko'nikmalarini rivojlantirishga, tasviriy qobiliyati va ijodkorlikka yo'naltirish ijtimoiy moslashish maqsadida o'rganish muhim ahamiyatga ega. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy qobiliyati va ijodkorlikka yo'naltirish metodik yondashuv asosida shakllantirish nazariyasi va amaliyotida ma'lumki, eng samarali yondashuv tasviriy faoliyat ko'rganini chizish, o'rganini tasvirlash o'z ichiga oladi, ammo bu holat

hali O'zbekistondagi ko'pchilik MTM uchun xos emas. Maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy qobiliyati va ijodkorlikka yo'naltirish metodik yondashuv asosida shakllantirishda, bola o'yin faoliyati jarayonida ham osongina rasm chizishga kirishish orqali o'zida tasviriy ehtiyojni shakllantirishi mumkin va bu davr bola uchun eng yaxshi va samarali davr hisoblanadi. Maktabgacha ta'limda bolalarni aqliy, ruhiy, jismoniy rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik omillari, didaktik tamoyillarini zamonaviy kontekstda tadqiq etish maqsadga muvofiqdir. Xususan, maktabgacha yoshdagi bolalarda tasviriy qobiliyati va ijodkorlikka yo'naltirish metodik yondashuv asosida shakllantirish ularni maktab ta'limiga tayyorlashning didaktik ta'minoti hamda axborotli muhitini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Tasviriy faoliyat mashg'ulotlari - bu rasm chizish, loy, applikatsiya, qurish-yasash mashg'ulotlaridir. Bu mashg'ulotlar maktabgacha ta'lim muassasasining barcha guruhlarida aniq bir vaqtda, rejim asosida uyushtiriladi. Kichik guruhda yilning boshida uncha katta bo'lmagan guruhlar bilan, yilning ikkinchi yarmidan boshlab butun bir guruh bilan uyushtiriladi. Kichik guruhda mashg'ulotlar yilning birinchi yarmida 5-7 minutdan asta-sekin 15-20 minutgacha, o'rta guruhda 20-25 minutgacha Katta tayyorlov guruhda 30-35 minut o'tkaziladi. Tasviriy faoliyat mashg'ulotlarini muvaffaqiyatli uyushtirish, unga zarur bo'lgan materiallarni o'z vaqtida tayyorlashga ham bog'liqdir. Bu tayyorgarlik ishlari quyidagilardan iboratdir. a) Tarbiyachi rasm va applikatsiya mashg'uloti uchun kerakli kattalikdagi va rangdagi qog'oz varaqlarini tayyorlaydi (tasvirlanadigan predmetning tuzilishiga ko'ra). Qog'oz varag'iga oldindan orqa tomoniga bolalarni ismi, familiyasi, mashg'ulot o'tkaziladigan sana yozib qo'yiladi. b) Tarbiyachi oldindan qalam uchlarini ochib qo'yadi (albatta 4-5 qalam ortiqcha qilib tayyorlab qo'yiladi). v) Katta tayyorlov guruhlarida bolalar qo'proq akvarel bo'yog'ini ishlatadilar. Oldindan bo'yoqlar ho'llangan bo'lishi lozim. Mo'yqalamlar yaxshilab yuviladi. g) Mashg'ulot uchun lattalar, bankachalarni tayyorlash zarur. Suv bankalarga mashg'ulot boshlanish arafasida quyiladi. d) Applikatsiya uchun rangli qog'oz yig'masi tayyorlanadi (ortiqcha miqdorda). ye) Kleyster (undan tayyorlanadi). j) Loy haftada bir marotaba tayyorlanadi, polietilen plenkalarda saqlanadi. Tarbiyachi har bir bola uchun loy parchasini qo'yish uchun taxtachalar, katta tayyorlov guruhlar uchun ko'rgazmalar, harakatlanuvchi taxtachalar tayyorlaydi, ho'l yoki nam lattalar berilishi kerak. z) Plastin ham rangi bo'yicha tayyorlanib, rangdor mayda detallami yasash jarayonida beriladi. Ko'proq katta guruhlarda beriladi, oldindan issiqda yumshatib qo'yiladi. i) Maktabgacha ta'lim muassasasida ko'rgazmali materiallar bo'lishi lozim Masalan: predmetlar, o'yinchoqlar, illyustratsiyalar, xalq amaliy dekorativ san'at namunalari. k) Har bir guruhda bolalar ishining tahlili uchun ko'rgazmalar bo'lishi kerak. Mashg'ulot uchun zarur bo'lgan materiallarning har biri aniq, bir joyda, faoliyat turlariga qarab saqlanishi kerak, navbatchilar bunda ularni mashg'ulot uchun tayyorlay olishlari lozim. 1) O'rta guruhdan boshlab bolalar ham tarbiyachi bilan birgalikda mashg'ulotga tayyorlanish jarayoniga ya'ni navbatchilikka jalb qilinadi. Har bir guruhda, har bir bola yoki navbatchilar vazifalarni tarbiyachi tomonidan rejalashtiriladi. Kichik guruhda: Tarbiyachi guruhda bolalarni mashg'ulotdan keyin o'z joyini tartibga solishga, ya'ni qolgan loyni, mo'yqalamni, salftkani, qalamni tarbiyachiga berishga o'rganadilar. Yilning boshida tarbiyachining o'zi materiallarni tayyorlaydi, so'ng alohida bolalarni materiallar tayyorlashga jalb etadi. Bu navbatchilik emas, balki ba'zi bolalar uchun topshiriqlar berish hisoblanadi (yil davomida tarbiyachi hamma bolalarni mehnat topshiriqlarini bajarishga jalb etishi lozim). Mashg'ulotdan so'ng bolalar, har bir o'z stollaridagi narsalarni oldin umumiy stolga

olib kelishga o'rganadilar, so'ng tarbiyachi o'z yordamchilari bilan mo'yqalamlarini yuvadi, salfetkalarini yig'ib oladi.

O'rta guruhda. O'rta guruhda ham yilning boshida huddi kichik guruh kabi topshiriqlar beriladi. Yilning ikkinchi yarmida tarbiyachi bolalarni navbatchilikka jalb etadi. Ular bankalarga suv quyadilar, bo'yoqlarni qo'yib chiqadilar va boshqalar. Mashg'ulotdan so'ng bo'yoqlarni joyiga olib borib, suv va mo'yqalamlarni yuvib, joyiga qo'yadilar.

Katta guruhda. Katta guruhdagi navbatchilar stol va stullarning qay tarzda turishini nazorat qilib, mashg'ulotdan so'ng stollar ustini artib chiqadilar, ular loy, bo'yoqni, mo'yqalamlarni stol ustiga qo'yib chiqadilar. Yelim ham qo'yib chiqadilar. Taxtachalarni yig'ib, bankachalarni yuvib joyiga qo'yadilar, qaychilarni tarqatib, mashg'ulotdan so'ng yig'ib chiqadilar.

Tarbiyachi kuzatadi. Mashg'ulotga tarbiyachining tayyorlanishi mashg'ulotni boshlashdan avval, tarbiyachi albatta o'zi tanlagan natura, o'yinchoq, illyustratsiya va o'zi bolalarga nisbatan qaerda turishi kerakligini aniqlab oladi. Mashg'ulotdan oldin tarbiyachi albatta chizishni, loydan yasashni, qirqishni mashq qilishi lozim. Bu esa tarbiyachiga uni tasvir etishning yo'l va vositalarini aniqlab olish va qay bir murakkab qismi ustida kuproq ishlashni va bolalarning diqqatini ham shu yerga ko'proq tortish imkonini beradi. Mashg'ulotga tayyorlanish jarayonida tarbiyachi metodik adabiyotlarga murojaat etadi, qay bir metod va usullari qo'llash mumkinligi ustida ishlaydi.

Tarbiyachi mashg'ulotni tashkil etishga tayyor bo'lgach, bolalarni o'yin faoliyatidan asta ta'limiy faoliyatga ko'chirib o'tadi. Mashg'ulotni tashkil etish momenti bir ikki minutni tashkil etadi. Bu qism mashg'ulotga qarab turlicha uyushtirilishi mumkin. Masalan: bolalari tasvirlashlari kerak bo'ladigan predmet yoki illyustratsiyalarni ko'rishni, kichkintoylarga esa o'sha narsa bilan o'ynashi, qo'li bilan tegishi mumkin bo'ladi. Kichik guruhdan boshlab bolalarni sekin asta, shovqinsiz, stol atrofiga o'tirishga o'rgatamiz. Mashg'ulotning turiga va mazmuniga qarab, bolalar turlicha o'tqazilishi mumkin. Masalan: kichik guruhda yarim oysimon shaklda o'tkazish mumkin. Bunda tarbiyachi har bir bolani ko'radi va yordam ko'rsatish maqsadida har birining oldiga borishi mumkin. Hamma mashg'ulotlar uch qismga bo'linadi:

- Mashg'ulotning boshlanishi-topshiriqni tushuntirish;
- Mashg'ulotning borishi - topshiriqni bolalar tomonidan bajarilishi; Mashg'ulotning yakuni qilish bolalar bilan bajarilgan topshiriqni tahlil. I va II qismlar bolalar yoshi va topshiriqqa qarab 2-5 minutgacha davom etishi mumkin, I chi qismda tarbiyachi bolalarga ular bajaradigan topshiriqni e'lon qiladi.

Tarbiyachining tushuntirishi emotsional, ijodiy kayfiyat tug'dirishi lozim. 2 chi qismda tarbiyachi bolalami berilgan topshiriqni bajarishga kirishishlarini tekshiradi Bola ishi o'rtasida pauza bo'lmasligi, bola bir topshiriqni bajarib bo'lishi bilan keyingisiga darxol o'tishlari, bajarishlarini kuzatish lozim. Mashg'ulot davomida bolalar tinch ishlashga, o'z o'rinlaridan so'roqsiz turmaslikka o'rganadilar. Katta guruhdagi bolalar dastavval tarbiyachi ruxsati bilan, keyin o'zlari suvni, mo'yqalamni o'z joyiga qo'yadilar. Kichik guruhda bolalar mustaqil bo'lmaganlari uchun ko'proq tarbiyachining o'zi bolalar oldiga kelib turadi. O'rta guruhdan boshlab bolalar tarbiyachiga qo'llarini ko'tarib, murojaat etishga o'rganadilar. Bolalarni asta sekin mustaqil ishlashga o'rgatib boriladi. Bor bo'lgan qiyinchiliklarni o'zlari hal etish yo'llarini o'rganib boradilar. Mashg'ulotni yakuniga 5 daqiqa qolganda bolalar ogohlantiriladi. Bu narsa kichik guruh bolalari uchun ortiqcha hisoblanadi, chunki ular hali bu tushunchani egallamagan

bo'ladilar, Kichik guruhdan boshlab bolalarga agarda ishini oldinroq tugatgan bo'lsa, o'zi yana rasmni element bilan boyitishni taklif etiladi. Tarbiyachi ishni o'z vaqtida tugatilishini nazoratga oladi, bolalar ishni tugata olmasalar tarbiyachi kunning ikkinchi yarmida bolalarga o'z ishlarini tugatib olishga imkon yaratishi lozim. Bolalar ishini tahlil qilish muhim metodlardan biri bo'lib hisoblanadi. Bolalar ishlarini tahlili ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyatga ega. Bolalar ishlari devoriy ro'znoma qilib osiladi. Bolalar devoriy ro'znomadagi ishlarini yaxshilab ko'rib chiqadilar. Tarbiyachi bolalarning fikrlarini so'raydi va bolalar ishlariga umumiy baho beradi. Mashg'ulotdan so'ng bolalarga o'z ishlarini ko'rib chiqish uchun yana bir bor imkoniyat yaratib beradi. Agar mashg'ulot cho'zilib, vaqt qolmasa, sayrdan keyin yoki kunning ikkinchi yarmida amalga oshirish mumkin. Tarbiyachi ota-onalar uchun bolalar ishlaridan burchak tashkil etadi va bolalar ishlari u yerda keyingi mashg'ulotgacha qoldiradi.

Xulosa sifatida shuni aytish lozimki bolaning qog'oz sahifalarini qanday to'ldirganligini bolada predmetlarning haqqoniy va ma'naviy aloqalarga muvofiq keluvchi fazoviy joylashuv haqida tasavvurning bor-yo'qligi bola tavsiya etilgan mavzuning mazmunini mustaqil bera olgan-olmaganligi bildiradi. Texnik malaka va ko'nikmalarning sifati Mashg'ulotning umumiy bahosi, ijobiy tamonlari va nuqsonlari, mazkur mashg'ulotning metodikasiga qanday o'zgarishlar kiritish maqsadga muvofiq bo'ladi.

References:

1. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. T.: Tafakkur Bo'stoni 2013
2. N.Kayumova. Maktabgacha pedagogika. T.: TDPU 2013
3. Sh.T.Xasanova. Tasviriy faoliyatga o'rgatish nazariyasi va metodikasi. T.: TDPU 2019.
4. Rasm, buyumlar yasash va tasviriy faoliyat metodikasi. M.Sh.Nurmatova ...
<http://kutubxona.adu.uz/kutubxona/53rasmbuyumlaryasashpdf.pdf>
5. Sh.Nurmatova, Sh.T.Xasanova, D.E.Azimova. Ustaxonada amaliy mashg'ulot. T.: 2010. Cho'lpon nashriyoti.
6. "Bolangiz maktabga tayyormi?" metodik qo'llanma. T., 2001.
7. Xasanboyeva va boshq. Oila pedagogikasi. T.: "Aloqachi", 2007 y.
8. Asqarali Sulaymonov Maktabgacha ta'lim muassasalarida haykaltaroshlik mashg'ulotlari. T.: -2015. <http://library.ziyonet.uz/ru/book/35985>
9. G.A.Amirova, A.P.Sulaymonov, B.R.Djurayev Maktabgacha ta'lim muassasalarida applikasiya mashg'ulotlarini tashkil etish. T.: -2014. Ilmiy-metodik qo'llanma. https://kitobxon.com/uz/kitob/maktabgacha_talim_muassasalarida_applikatsiya_mash%D2%93ulotlari.